

Cine a fost mai întâi, oul sau găina, adică Ieudul sau biserica din Deal?

Ieudul deţine supremaţia în domeniul datărilor istorice false, imprecise sau greşite. Întrebări:
1.Ce a fost mai la început, satul Ieud (atestat la 1365), sau Biserica Balcului (Ieud-Deal) amintită cică la 1364? Este şcoala din Ieud atestată în 1364? 2. Mănăstirea de aici e de secol XI? 3. Codicele de la Ieud a fost scris cumva la 1391?
Nimic din cele de mai sus nu este adevărat, deşi aceste "datări" sunt vehiculate peste tot. Să vedem însă ce spune istoria şi de unde au plecat mistificările.

1. Satul, biserica şi şcoala

Primul act care aminteşte satul Ieud este cel emis la 2 februarie 1365, prin care regele Ludovic cel Mare îi dăruieşte voievodului Balc un număr de nouă sate de pe Iza superioară şi Vişeu, printre care şi villa Jood (satul Ieud). Atât. În acest act nu se menţionează nici o biserică, preot, mănăstire, şcoală sau altceva în afara numelui satului. Pentru cei suspicioşi, informăm că următoarele acte în care este menţionat Ieudul sunt emise în 1373 respectiv 1384, din nou fără a se menţiona vreo biserică, şcoală etc.
Abia în anul 1451 la Ieud este menţionat un diac Iuga, în timp ce primul preot apare în documentele păstrate la anul 1579. În ce priveşte şcoala din Ieud, aceasta apare menţionată prima dată abia în anul 1788!
Şi atunci, de unde provine mistificarea? De la Tit Bud şi Alexandru Filipaşcu.
Tit Bud, în lucrarea „Date istorice despre protopopiatele, parochiile şi mănăstirile române din Maramureş din timpurile vechi până în anul 1911" (Gherla, 1911, pag. 47) menţionează anul 1364 ca an al înfiinţării bisericii. După el s-a luat Alexandru Filipaşcu, care a „inventat" în plus şi anul înfiinţării şcolii de aici.
În prima sa carte, "Istoria Maramureşului" (apărută la Bucureşti în 1940), Filipaşcu scrie că biserica Ieud-Deal a fost atestată în anul 1360 ! (asta la pagina 24), pentru ca mai la vale, la pagina 39, să scrie că biserica Ieudului datează din anul 1411!
Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, acelaşi Filipaşcu (la pagina 18 din cartea "Le Maramureş", apărută la Sibiu în 1944) spune că biserica Ieud-Deal a fost construită în 1364, tot atunci înfiinţându-se acolo şi o şcoală! Pentru a fi mai credibil, autorul face o trimitere fantezistă la "Diplomele" lui Ioan Mihalyi de Apşa pagina 93, deşi acolo nu este vorba nici despre Ieud, nici despre vreo biserică!
Ceea ce frapează este inconsecvenţa lui Filipaşcu, care menţionând de trei ori biserica Ieud-Deal, i-a atribuit de fiecare dată un alt an de înfiinţare.

Informaţia a fost preluată apoi de Istoria Academiei RPR (volumul II, Bucureşti, 1961), care la pagina 688 scrie despre şcoala din Ieud, întemeiată la 1364, dar la pagina 738 proclamă că dat ările timpurii propuse pentru bisericile din Bănişor şi Ieud sunt inacceptabile
!
Ce să mai înţelegi de aici?!
Ulterior, o pleiadă de autori au preluat anul 1364 ca fiind cel al edificării bisericii Ieud-Deal şi al şcolii de aici. Dintre aceştia, îi menţionăm doar pe academicianul Ştefan Pascu, pe Ioan M. Bota, Terezia B. Tătaru, Mihai Dăncuş sau Nuţu Roşca, ultimii patru, foarte prolifici, continuând să difuzeze peste tot aceste informaţii total nefondate. Pentru a ilustra ignoranţa unora, exemplificăm cu un citat din Nuţu Roşca („Onomastică din Valea Izei”, Cluj Napoca, 2004, pagina 89): „Dar oricum, diferenţa de timp dintre cele două date, 1364 şi 2 februarie 1365 (n.n., referitor la atestarea bisericii din Ieud-Deal) poate fi considerată fără însemnătate”! Probabil că domnului Roşca îi este indiferent faptul dacă acum suntem în 2008, 2007 sau, de ce nu, în 2009. Nouă însă, ne pasă.
Pe de altă parte, istorici prudenţi, solizi şi deţinători ai unui serios discernământ critic (Radu Popa, Alexandru Baboş, Marius Diaconescu etc.), nici nu vor să audă de asemenea „aberaţii”.
Tot la capitolul "afirmaţii nefondate", s-a spus că biserica a fost pictată în secolele XV-XVI în stil "bizantin primitiv". Nimic mai fals, deoarece aceasta a fost zugrăvită de către Alexandru Ponehalschi, în anul 1782, în stil postbizantin. Acest lucru este menţionat şi în documentaţia UNESCO (biserica face parte din Patrimoniul mondial, începând cu anul 1999), care la capitolul "Istoric şi dezvoltare", aminteşte data 1364 ca fiind una ireală, propunând pentru construcţie un an posterior invaziei tătare din 1717 (asta deoarece, la momentul întocmirii documentaţiei UNESCO, studiul dendrocronologic de datare precisă a monumentului nu era încă finalizat şi nici publicat).
Biserica de lemn din Dealul Ieudului a fost supusă cercetărilor dendrocronologice, în anii 1996-1997, de către Alexandru Baboş de la Universitatea Lund-Suedia, şi Olafur Eggertsson de la Institutul Islandez pentru Cercetări Forestiere, stabilindu-se data exactă a tăierii lemnului din care aceasta a fost construită. Ei bine, data construcţiei se încadrează în intervalul 1610-1621, ceea ce înseamnă că, în Maramureşul istoric, Ieud-Deal este abia a şasea ca vechime (topul vechimii reale a acestora va fi publicat într-un alt articol).
Conform aceloraşi datări, biserica a fost reparată cu lemn secţionat în anul 1760. Aceasta o spune ştiinţa, şi încă una imbatabilă.
Dendrocronologia, cea care a dus la datarea precisă a bisericii Ieud-Deal (şi a multor altora), mult mai precisă decât datările cu Carbon 14, Cesiu 137 sau Stronţiu 90, este ştiinţa care se ocupă cu studiul inelelor anuale de creştere ale masei lemnoase. Se poate astfel afla în ce perioadă a trăit un arbore, şi când exact anume a fost tăiat acesta, comparând o secţiune microscopică transversală cu secţiunea de referinţă pentru o anumită zonă. Pentru Europa de Est, avem secţiuni de referinţă care pornesc de pe la anul 1200, astfel că orice construcţie sau obiect din lemn masiv, poate fi datat cu precizie de maxim un an.
Cât despre scuzele unora (de fapt biserica Ieud a fost reconstruită pe locul uneia mai vechi etc.), afirmăm doar că unu: explicaţiile amatoristice nu ţin loc de istorie. Doi: orice datare trebuie probată ştiinţific. Trei: reconstrucţia timpurie a bisericii Ieud-Deal poate fi, până la proba contrarie, valabilă pentru oricare altă biserică din lumea asta.
Concluzionând, biserica Ieud-Deal a fost construită în anii 1610-1621 şi nu în 1364 (1360 sau 1411, după Filipaşcu), în timp ce
şcoala din sat, atribuită tot anului 1364, apare prima dată în documentele anului 1788.

-În ce priveşte formula „cea mai veche biserică de lemn din ţară”, atât de des folosită de unii pseudoistorici contemporani nouă, îi informăm pe această cale că cea mai veche biserică de pe teritoriul românesc, atât din punct de vedere al tradiţiei cât şi al vechimii dovedite, este biserica de lemn din Volovăţ-Putna (jud. Suceava). Aceasta, supranumită „biserica lui Dragoş Vodă” (fiind o presupusă ctitorie a sa) se spune că a fost construită în anul 1353.

În anii 2002-2003, Alexandru Baboş şi Hans Linderson de la Universitatea Lund-Suedia, au prelevat şi datat precis 16 probe de lemn de la biserică. Conform datelor obţinute dendrocronologic, biserica Volovăţ a fost construită cu lemn tăiat în anii 1345-1346!

Aşa că, până la noi descoperiri în acest sens, supremaţia merge în Bucovina.

-Referitor la expresia „cea mai veche biserică de lemn din Europa” (sau chiar din lume!), care este des vehiculată atunci când se vorbeşte despre Ieud-Deal, trebuie să se ştie: în Anglia (Greensted) există o biserică de lemn datată între anii 1063-1108 (reconstruită pe locul unei alte biserici de lemn ridicată la sfârşitul anilor 600 (!), iar în Norvegia, biserica Urnes a fost ridicată după anul 1130, multe altele din această ţară fiind ridicate înainte de 1400 (la fel ca în Suedia, unde cea mai veche-Granhult, a fost construită în 1220).

Autor si foto: Teofil Ivanciuc

Partea a doua poate fi citita aici .